

Den kommunala familjerådgivningens sekretess

Enligt 26 kap. 3 § OSL gäller sekretess inom kommunal familjerådgivning för uppgift som en enskild har lämnat i förtroende eller som har inhämtats i samband med rådgivningen. Det är fråga om s.k. absolut sekretess, som inte kräver någon motivering eller sekretessprövning vid en eventuell begäran om handlingar eftersom inga uppgifter får röjas, såvida inte någon sekretessbrytande bestämmelse är tillämplig.

Sådana sekretessbrytande bestämmelser finns bl.a. i 10 kap. OSL. Av 10 kap. 28 § framgår bl.a. att sekretessen inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

Anmälningsskyldigheten om barn som far illa

Familjerådgivaren kan i rådgivningen få sådan information att han eller hon kan dra den slutsatsen att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för misshandel av något slag.

De som är verksamma inom familjerådgivningen är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet enligt 14 kap. 1 § andra stycket SoL. Anmälningsskyldigheten gäller alla former av sexuellt utnyttjande. Med hemmet avses här såväl föräldrahemmet som annat hem där barnet stadigvarande vistas. Om föräldrarna har gemensam vårdnad men bor på olika håll avses med hemmet båda föräldrarnas hem.

Bestämmelsen i andra stycket är utformad med tanke på pågående misshandel. Om sexuellt utnyttjande eller misshandel i hemmet inte pågår, utan händelserna ligger bakåt i tiden, föreligger ingen skyldighet för familjerådgivningen att anmäla enligt 14 kap. 1 § 2 st SoL.

Det finns ingen särskild juridisk definition av begreppet psykisk misshandel. Det är inte fråga om enskilda händelser utan om en relation och ett förhållningssätt som bl.a. hindrar utvecklingen av en positiv självbild hos barnet. Socialstyrelsen har tydliggjort att barn som lever i en situation med våld och hot om våld utsätts för psykisk misshandel (prop. 2012/13:10). Det innebär att familjerådgivare även är skyldiga att anmäla i de fall ett barn bevittnar våld eftersom barnet då utsätts för psykisk misshandel.

Det är dock inte helt klart hur situationen ska bedömas om det inte är absolut pågående eftersom det i lagtexten framgår att familjerådgivare är skyldiga att informera om barn utsätts för psykisk misshandel. En bedömning av barnets livssituation och förhållningssätt hos personer i barnets närhet måste göras från fall till fall för att avgöra om barnet lever i en situation med våld och hot om våld och om barnet därmed utsätts för psykisk misshandel.

Det är viktigt att skilja på de situationer där familjerådgivaren är skyldig att göra anmälan som t.ex. 14 kap. 1 § andra stycket SoL och de situationer där familjerådgivaren utan hinder av sekretess har möjlighet att, antingen på eget initiativ eller på begäran, lämna ut uppgifter till bl.a. polis- eller åklagarmyndigheten.

Skyldighet att avslöja brott

Sekretessen enligt 26 kap. 3 § OSL hindrar inte att uppgift som angår misstanke om brott mot någon som inte har fyllt 18 år lämnas till polis- eller åklagarmyndighet (jfr 12 kap. 10 § SoL). De brott som avses är brott mot liv och hälsa, dvs. kroppsskada, brott mot frihet, sexualbrott enligt 3, 4 eller 6 kap. BrB samt brott som avses i lagen om förbud mot könsstympning av kvinnor (10 kap. 21 § OSL). Familjerådgivningen har alltså en möjlighet att polisanmäla brott mot barn även om förutsättningar för anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § 2 st SoL inte finns.

En skyldighet att avslöja vissa allvarliga brott som är ”å färde” följer av 23 kap. 6 § BrB. Det är enligt bestämmelsen straffbart att inte avslöja sådana brott. Vilka brott som anmälningsskyldighet gäller framgår av brottsbalkens bestämmelser. (Se bl.a. brottsbalkens 3 kap. 11 §, 4 kap. 10 §, 6 kap. 15 §, 8 kap. 12 §, 12 kap. 5 §, 13 kap. 12 §, 14 kap. 12 §, 16 kap. 17 §, 18 kap. 7 §, 19 kap. 14 § 2 st., 21 kap. 15 §, 22 kap. 7 §.) Det är fråga om allvarliga brott såsom mord, dråp, rån och grov misshandel. Om en klient säger till familjerådgivaren att han eller hon ska gå hem och slå ihjäl eller allvarligt misshandla andre maken är familjerådgivaren således skyldig att göra polisanmälan om rådgivaren uppfattar hotet som allvarligt menat och inte bara retoriska överdrifter. Det förutsätter dock att det planerade brottet inte kan undvikas på annat sätt, t.ex. genom att varna det tilltänkta brottsoffret.

Orosanmälan

Det finns inga formella krav på hur anmälan ska göras. Den kan vara skriftlig eller muntlig. JO har i flera beslut pekat på att en anmälan från någon som är anmälningsskyldig bör göras skriftligt med hänsyn till de ingripande åtgärder av socialnämnden som den kan medföra. (Se bl.a. JO 2012/13 s. 268 och 2007/08 s. 261.) I brådskande fall kan anmälan, har JO menat, göras muntligt. Den bör då bekräftas skriftligt i efterhand. (Se JO 1996/97 s. 268 och 1992/93 s. 341.)

En inte helt okomplicerad fråga är om en myndighet skall vidarebefordra uppgifter som lämnats till myndigheten anonymt. Det är rent allmänt sett inte tillfredsställande om en myndighet medverkar till att lämna vidare felaktiga uppgifter som från början kanske har spridits i syfte att trakassera en enskild person. Något allmängiltigt svar på frågan kan inte ges. Ofta kan det vara lämpligt att myndigheten diskuterar frågan med socialförvaltningen. Om den diskussionen förs under upprätthållande av sekretess för den enskildes identitet föreligger inte något hinder för myndigheten att rådfråga socialtjänsten. I tveksamma fall ankommer det ytterst på myndigheten att själv avgöra om en anmälan till socialnämnden skall göras. (JO 2002/03 s. 170)

Innehållet i anmälan bör i normalfallet ge tillräckligt med information för beslutet om en utredning ska inledas eller inte. Det underlättar för socialtjänstens bedömning om anmälan innehåller uppgifter om vilket barn det gäller och konkreta uppgifter om vad som föranleder anmälan. Uppgiftsskyldigheten för familjerådgivningen omfattar uppgifter om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet och anmälan bör följaktligen endast innehålla uppgifter som är hänförliga till någon eller några av dessa situationer. Övriga uppgifter, som alltså inte omfattas inte av uppgiftsskyldigheten, omfattas fortsatt av absolut sekretess.